

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. Нако Райнов Стефанов, дфн/шифър 05.01.13 „Философия на културата, политика, правото и икономиката“/, д-р по история, на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” на тема **„Противопоставяне между Запад и съвременна Русия: нагласите на съвременното българско общество (ценности и идеологии)** в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата от **Мартин Константинов Константинов** с научен ръководител **проф. дсн Валентина Златанова**

Дисертационният труд, автореферата и приложените публикации разработени от докторанта Мартин Константинов, са посветени на важна и животрептуща тема, както за България, така и в световен план. Противопоставянето между Запада и съвременна Русия е един от ключовите конфликти на днешната глобална политика, геополитика и геоикономика.

За България разделението на прозападно настроени слоеве и проруски ориентирани маси е особено силно от над век и половина насам, даже отпреди Руско-турската освободителна война – 1877-1878 год. Именно това прави подобна тема от особено значение и актуалност за българското общество.

Представената дисертация е с общ обем 242 страници. Състои се от:

- ✓ Увод;
- ✓ Глава I. Ценности и идеологии – същност, типология, взаимовръзки;
- ✓ Глава II. Ценности и политическа ориентация на българите в годините на преход – емпирични изследвания;
- ✓ Глава III. Ценности и идейно-политическа ориентация на членове на политически партии в България – емпирично социологическо изследване;
- ✓ Заключение;
- ✓ Библиография;
- ✓ Три приложения.

Като структура и обем разработката напълно отговаря на изискванията за такъв тип изследване.

Към представените за преглед материали, освен публикации по темата на дисертацията, е предложен Автореферат. Същият е с обем от 56 с. Един интересен момент, който прави приятно впечатление в Автореферата е класификацията на приносите на теоретични, методологически и емпирични.

Основната цел на работата е формулирана в Увода като „обективно определяне на идейно-политическата ориентация на членовете на партийните структури и анализ на зависимостта им от техните базови индивидуални ценности“.¹ Тази обективност на работата се ослани на емпирични политико-социологически изследвания.

Както се отбелязва пак там „изследването е съсредоточено върху базови индивидуални ценности и степента им на въздействие върху политическите ценности и идейно-политическата ориентация на политически ангажираните българските граждани“². Тук, обаче, е важно отправеното предупреждение, базирано на пет-дименсионалния модел на националните култури на Хофстеде, използван в труда в качеството на една от методологическите матрици, че „горните дименсии се прилагат само за държави, а не за индивиди“³. Съответно идейно-политическата ориентация на индивида се определя от „две двойки биполярни дименсии – „Ляво-Дясно“ и „Консерватизъм – Либерализъм“.

В първата глава на работата е представена широка картина на теоретико-методологическата платформа на изследването. В основата на същата тази платформа са теорията на Шварц за универсалните съдържание и структура на ценностите, типологията на културата на Хофстеде и редица други. Следва да се каже, че дисертантът е положил значителни усилия за формиране на горепосочената платформа. По наше мнение той е успял да формира сериозна теоретично-методологическа база на своето изследване. Подобно постижение на дисертацията е нужно да бъде високо оценено.

По-нататък в дисертацията - 2-ра глава – „Ценности и политическа ориентация на българите в годините на преход – емпирични изследвания“, се демонстрират редица теренни проучвания и техните резултати, засягащи

¹ Дисертация с.10.

² Дисертация с.9, а също Автореферат с.5.

³ Дисертация с.28.

сложната картина на ценностните възприятия и политическата ориентация на гражданите в България в периода на официално така наречен „преход“.

Съответно и в 3-та глава – „Ценности и идейно-политическа ориентация на членове на политически партии в България – емпирично социологическо изследване“, се осъществяват подобни теренни проучвания, които в този случай те отразяват ценностните предпочитания и връзката им с идейно-политическата ориентация на привържениците на ключовите политически организации в България, но с известни ограничения.

В тези две глави докторантът Мартин Константинов демонстрира силен изследователски нюх. В това отношение работата действително предлага значителен принос с емпиричната база, с аналитичната си част, но също така с обобщенията и изводите. Особено интересни тук са сравненията с други европейски страни на ценностните системи на членове на партии с подобна на българските политически организации идейно-политическа окраска. Важно изследователско откритие в тази област е, че при сходни идейно-политически привързаности се разкриват значими различия в базовите ценностни предпочитания.

Във връзка с постигнатото от дисертанта във 2-ра и 3-та глави на работата може да се каже, че реализираните изследвания, анализите, обобщенията и изводите се характеризират с пълнота, оригиналност и пионерен характер. Тези емпирико-социологически изследвания са важен механизъм за постигане на основната цел на предложения труд, както и да се докаже формулираната дисертационна теза.

Нашето виждане е, че огромната по обема си събрана на основата на емпирико-социологическите изследвания база данни, демонстрирана в 86 фигури, представлява един от най-защителните приноси на дадената работа в политико-социологическата сфера у нас. Не бива да се отрича, обаче, че самата формулировка на темата на дисертацията и насоките на цялостното изследване, включително в своята теоретико-методологична част имат също своя пионерен и приносен характер.

В качеството на забележки, свързани с дадената дисертация, ще подчертаем, че те имат чисто технически и по-скоро пожелателен характер. Например, библиографията според нас би следвало да се класифицира въз основа на определени критерии и по този начин в зависимост от тези критерии да бъде представена на определени групи.

В съдържателен план бихме се въздържали от сериозни забележки, доколкото работата е в значителна степен изчистена от всякакви значими терминологически, логически и друг тип пропуски, небрежности и недоглеждания. Но все пак бихме препоръчали, когато става дума за позоваване на определението за „ляво“ като „социално“⁴ да се внася корекция - „ляво“-то следва да се обяснява „по-разширено“, а именно като „социално равенство“, „социална справедливост“ и „социална солидарност“. В определени случаи „дясно“-то също може да се проявява като „социално“, но в никакъв случай не като горепоказаното „разширено“ тълкуване на „социално“-то.

В настоящето становище бихме желали да отправим въпрос на Мартин Константинов предвид представената работа, а именно:

В дисертацията са поставени „ограничения“, които отразяват обективни обстоятелства, като, например, неучастието на активистите на ГЕРБ в теренните изследвания. В тази връзка е и нашият въпрос – в каква степен, ако може изразена в проценти, влияят тези ограничения на моментната картина на достоверността на получените резултати?

В заключение ще подчертаем, че като се отчитат интелигентността на дадената дисертационна работа, получените сериозни резултати от емпиричните социологически изследвания, както и значимите приноси, този труд напълно отговаря на изискванията за подобна разработка. Затова предлагам на уважаемото жури на Мартин Константинов Константинов да бъде присъдена научната и образователна степен “доктор” в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

4 септември 2020 год.
Град София

Подготвил становището:
Проф., дфн, д-р ист. Н. Стефанов

⁴ Вж. с. 124 на дисертацията - позоваването на изследването на Русинова-Христова (2018).